

ביסוס האמונה על ההתגלות לאומה

ספר הכוזרי עוסק בהוכחת האמונה באלוקי ישראל מההתגלות ההמונית לאומה.

שאלות לדיון והעמקה:

1. העמד את עצמך בסיטואציה של החכם היהודי שמגיע למלך כנציג "הדת המשפלת". מה תענה למלך ואיך תסביר את אמונתך?
2. האם לדעתך יכול להיות מקרה שמאות אלפי אנשים ראו דבר מסוים והוא לא קרה באמת?
3. מה דעתך על תשובת הכוזרי?

מקורות להרחבה:

א. ככוזרי גם כותב הרמב"ם שמגדיר את מעמד הר סיני "עמוד שהאמונה סובבת עליו": "שהדבר הגדול הזה שנראה במציאות שהעידו עליו מבחר העדים שלא היה כמוהו וכן לא יהיה אחריו כמוהו, והוא שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקב"ה, ושתראה כבודו עין בעין". (אגרת תימן).

ב. כך גם בספר "העיקרים" כותב רבי יוסף אלבו: "כל מה שהושג בחוש לאנשים רבי-המספר, תהא האמונה בו יותר מתקבלת וכו' ובעבור זה רצה השם יתברך שתינתן התורה ע"י משה בפרסום גדול וריבוי עצום מששים ריבוא... שהיו בהם אנשים חכמים ונבונים וריבוי דעות מתחלפות (כלומר בעלי השקפות שונות, אופי שונה וכדומה) כדי שלא ישאר שום חשש ספק בלב המקבלים והנטפלים אליהם ולא בלב הבאים אחריהם בעול ותהיה הקבלה נכונה ואמתית. (מאמר א, פרק יט)

שאלה שיכולה לעלות בכיתה: אולי החליט עם שלם לשקר לבניו?

מומלץ להפנות את התלמידים או לביא לפנייהם את ספרו של הרב אברהם הורביץ ז"ל, מי מפחד משאלות, עמ' 31-29. הרב הורביץ טוען שם כי רוב ההורים לא ינחילו שקר לילדיהם כאמת, במיוחד בעניינים של עקרונות, דרך חיים והשקפת עולם, בייחוד שאותה אמונה כל כך לא "משתלמת" מבחינה מעשית כאשר היא באה בכל כך הרבה דרישות, וגורמת לצרות רבות כ"כ במהלך הדורות מהגויים.

וכך כותב הרב הורביץ: רוב ההורים לא ינחילו שקר לילדיהם כאמיתות עולם... בעניינים של עקרונות, דרך חיים והשקפת עולם – הרוב המוחלט של ההורים ילמדו את ילדיהם אך ורק את האמת... הורים רוצים בטובת ילדיהם... אם כל כך הרבה הורים במשך כל כך הרבה דורות השקיעו כל כך הרבה מאמצים בהנחלת אותה אמונה לבניהם, וזאת למרות שכל כך הרבה פעולות ננקטו על ידי הגויים למנעם מכך, כשבנוסף לכך אותה אמונה כל כך לא "משתלמת" מבחינה מעשית כאשר היא באה בכל כך הרבה דרישות, סימן שאותם מאות מיליוני הורים האמינו באמונה שלמה שאותה האמונה היא אמת לאמיתה. (מי מפחד משאלות, עמ' 29-31)

ניתן להתייחס גם לנקודה של "נצח ישראל" כהוכחה להשגחה בעולם. ניתן להביא את דברי הסופר המפורסם מארק טוויין בנסיעתו לארץ ישראל: "המצרים, הבבלים והפרסים עלו ומלאו את העולם בשאון הדר ויפעה, עד שהועם הזוהר והם שקעו ועברו מן העולם. היוונים והרומאים הלכו בעקבותיהם. עוררו רעש עצום ונעלמו. עמים אחרים הופיעו, נשאו ברמה את לפידם לזמן מה, אך הוא נשרף באש של עצמו ועתה, הם יושבים בצל, או אבדו בכלל. היהודי ראה את כולם, הכה את כולם, והוא היום מה שהיה מאז. אינו מראה סימני שקיעה, לא האטה בכישוריו, וערנותו לא קהתה. כולם בני תמותה בעולם, מלבד היהודים. כל הכוחות חולפים אך הוא נשאר. מה הוא סוד נצחיותו?" (מארק טוויין)

שאלות מנחות:

1. על איזו תופעה מדהימה מצביע מארק טוויין?
2. מה נענה למארק טוויין, מה סוד נצחיותו של היהודי?

התייחסות לנושא הוכחה שכלית למציאות הבורא:

שמעתי ויכוח בין שני מורים בחדר המורים: מורה א: אני מלמד אמונה בדרך שכלית, מנסה להסביר להם שיבינו כל עקרון אמוני...

מורה ב: אי אפשר ללמד אמונה דרך השכל, אפשר להסתכן, אפשר להתבלבל, כך לימדו אותי בצרפת והיו כאלו שהתבלבלו. אני מלמדת דרך הרגש שנשאר עמוק בלב, שיש לנו אבא בשמים וצריך לצעוק ולהתפלל אליו. אי אפשר להבין כל דבר בשכל!

מי מהמורים צודק לדעתך?

כתב הרב קוק: האמונה אינה לא שכל ולא רגש, אלא גילוי עצמי היותר יסודי של מהות הנשמה, שצריך להדריך אותה בתכונתה. וכשאין משחיתים את דרכה הטבעי לה, איננה צריכה לשום תוכן אחר לסעדה, אלא היא מוצאה בעצמה את הכל.
(מאמרי הראי"ה, עמ' 71)

האם ניתן להוכיח מדבריו לאחת הטענות?